

Дуња Беговић
Универзитет у Орхусу
Орхус, Данска

Рањивост као основа за критичку феминистичку етику

The Ethics of Vulnerability: A Feminist Analysis of Social Life and Practice / Gilson, Erinn C. – New York: Routledge, 2014. 202 p. ISBN: 978-0-415-65613-9.

У књизи *Етика рањивости: феминистичка анализа друштвеног живота и праксе* (*The Ethics of Vulnerability: A Feminist Analysis of Social Life and Practice*, Routledge, 2014), америчка филозофкиња Ерин К. Џилсон (Erinn C. Gilson) даје аргументе за другачије вредновање појма рањивости, који се обично схвата као искључиво негативни феномен подложности штети или повреди. Ауторка излаже и критикује схватања рањивости која налазимо у делима савремених аутора/ки, испитује мрежу сродних појмова и истовремено развија сопствену анализу рањивости, као отворености ка деловању и могућности да други делују на нас на начине које не можемо да контролишемо. Она такође износи неке практичне и друштвене импликације оваквог схватања рањивости у односу на редуктивно негативну концепцију.

Први део књиге бави се концепцијама рањивости у радовима савремених филозофа Аласдера Мекинтајера (Alasdair Macintyre) и Роберта Гудина (Robert Goodin), те филозофкиње Џудит Батлер (Judith Butler). Мекинтајер излаже етичку теорију према којој основа заједничког друштвеног и политичког живота почива на врлинама саосећања и великодушности. За развој ових врлина неопходно је да прво препознамо своју зависност од других, што Мекинтајер истиче; он критикује друштвене норме које нас спречавају да стекнемо свест о рањивости. Гудин развија модел одговорности заснован на рањивости, у покушају да покаже како рањивост може бити у основи општих и посебних облика одговорности према другим људима. Анализа гледишта Џудит Батлер креће од појма прекарности (precariousness), који означава крхкост у светлу недостатка контроле и могућности губитка. Батлер аргументује да је живот прекаран, те да је прекарност фундаментално стање, чиме се наглашава крхкост нашег постојања. Тиме се истовремено скреће пажња и на чињеницу да је ова крхкост свима

заједничка, што представља основу неких позитивних друштвених дужности. Она такође скреће пажњу на постојање концептуалне везе између насиља и „основне људске рањивости“ коју оно разоткрива.

Разматрање ових гледишта иде у прилог двама прелиминарним карактеристикама појма рањивости које Ерин Џилсон истиче: прво, рањивост је фундаментална особина људског постојања; друго, рањивост има нормативну снагу, па стога обавезује на етичко деловање. Међутим, ауторка критикује и Мекинтајера и Гудина јер усвајају редуktivно негативан појам рањивости, као и Џудит Батлер зато што пренаглашава везу између рањивости и насиља. Овим разматрањима и приговорима Ерин Џилсон припрема терен за излагање сопствене концепције рањивости у трећем поглављу књиге, које је засновано на раније објављеном раду „Рањивост, незнање и угњетавање“ („Vulnerability, Ignorance and Oppression“, *Hypatia* 26(2): 308-332). Основна тврдња у овом поглављу јесте та да нас редуktivно негативно схватање рањивости као слабости и немоћи наводи на то да поричемо сопствену рањивост и дистанцирамо се од других које перципирамо као рањиве. Незнање о рањивости схваћено је као облик вољног незнања (willful ignorance), или самозаваравања, које се успоставља и одржава кроз тежњу ка постизању онога што Ерин Џилсон назива идеалом нерањивости („the ideal of invulnerability“). Кроз покушај да постигнемо пуну контролу и да се заштитимо од сваке могуће штете, што је немогуће, настојимо да (п)останемо несвесни рањивости као базичног и заједничког стања отворености и потенцијалности. Овај облик незнања о рањивости представља основу за друге облике незнања. Значајно је то што нас непризнавање рањивости спречава да уочимо своју зависност од других али и своје учешће у опресији других, чиме се омогућава одржавање неправедних друштвених односа и даља маргинализација оних чланова друштва које доживљавамо као рањиве. Џилсон се залаже за нередуktivно схватање рањивости које нам омогућава да видимо рањивост као двосмислено стање, које није нужно везано за губитак и повреду, већ представља и основу за различите врсте односа међу људима. Она се такође залаже за развијање специфично епистемичке рањивости, то јест, отворености ка могућности да се наша гледишта, ставови па чак и схватања себе самих доведу у питање и промене.

У четвртном и петом поглављу ауторка додатно обогаћује своје схватање рањивости кроз анализу сродних тема у делима Мишела Фукоа (Michel Foucault), Мориса Мерло-Понтија (Maurice Merleau-Ponty), Жила Делеза (Gilles Deleuze) и Елен Сиксу (Helene Cixous). Захваљујући овој анализи, у последњем поглављу се развија

нијансиранији појам рањивости, који Џилсон користи у примени етике рањивости на питање које је донекле било разлог подела у савременом феминизму, а то је етички статус порнографије. Док се неке феминисткиње залажу за забрану порнографије тврдећи да она приказује и охрабрује потчињавање жена, друге сматрају да порнографија може имати еманципаторски потенцијал за сексуалност жена. У покушају да превазиђе дебату строго формулисану у терминима за и против, Џилсон сматра да као могући критеријум за етичку процену порнографије може послужити питање о томе на који начин она одговара на рањивост. Фокус овакве анализе је на процени порнографског садржаја у погледу тога на који начин он представља сексуалност као посебну област људске рањивости, као и на испитивању да ли такав приказ може да доведе у питање стереотипне и бинарне представе рода, сексуалних односа и људске интеракције, блиско повезане са идеалом нерањивости, или заправо порнографски садржај и сâм промовише такав идеал.

Ауторка на почетку књиге наглашава да свој рад посматра у контексту многобројних покушаја феминистичких теоретичарки да „изнова вреднују концепте који се негативно вреднују и поново промисле конвенционална дуалистичка схватања кључних појмова“. Разматрања која ауторка нуди у књизи свакако остварују оба циља, са сталним нагласком на међусобној зависности људских бића, неопходности да се препознају комплексности и двосмислености појмова и превазиђу једноставне дихотомије, као и на значају доживљеног субјективног искуства. Иако ауторка не развија у потпуности практичне последице свог гледишта о рањивости, њена дискусија о порнографији као и оригинално истраживање везе између појмова рањивости, незнања и опресије представљају корисну почетну тачку за размишљање о проблемима којима се често баве феминисткиње, и као теоретичарке и као активисткиње.